

ذَن، گوشت و استخوان

مجموعه‌ای از نوشته‌های
ذَن و پیش از ذَن

گردآوری
پال رِپس

ترجمه
سهراب دریابندری

فرهنگ‌نشر نو
با همکاری نشر آسیم
تهران- ۱۳۹۷

ذن، گوشت و استخوان

مجموعه‌ای از نوشته‌های

ذن و پیش از ذن

ترجمه

سهراب دریابندری

Zen Flesh, Zen Bones

A Collection of Zen and Pre-Zen Writings

Penguin Books, London, 2000

فرهنگ‌نشر نو

تهران، خیابان میرعماد، خیابان سیزدهم، شماره سیزده

تلفن ۸۸۷۴۰۹۹۱

چاپ اول ۱۳۹۷

شمارگان ۱۱۰۰

صفحه‌آرا مرتضی فکوری

طراح جلد حکمت مرادی

عکس روی جلد علی شهبازیار

خط‌نگاری (صفحه‌مقابل) فرهاد نظری

چاپ و صحافی سپیدار

ناظر چاپ بهمن سراج

همه‌ی حقوق محفوظ است.

فهرست کتابخانه ملی

سرشناسه

رپس، پل، ۱۸۹۵ - م.

عنوان و نام پدیدآور

ذن، گوشت و استخوان: گردآوری پال رپس؛

ترجمه

سهراب دریابندری.

مشخصات نشر

تهران: فرهنگ نشر نو، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری

۱۹۶ص.

شابک

۹۷۸-۶۰۰-۴۹۰-۰۴۴-۷

وضعیت فهرست‌نویسی

فیبا

موضوع

ادبیات ذن

شناسه افزوده

دریابندری، سهراب، ۱۳۵۳ - مترجم

رده‌بندی کنگره

BQ۹۲۶۴/۹۵۹ ۱۳۹۷

رده‌بندی دیویی

۲۹۴/۳۹۲۷

شماره کتاب‌شناسی ملی

۵۰۸۰۸۰۸

مرکز پخش

آسیم

تلفن و دورنگار

۸۸۷۴۰۹۹۲-۵

فروشگاه اینترنتی

www.nashrenow.com

قیمت

۲۶،۰۰۰ تومان

心
之
子
十

یادداشت مترجم

ذَن، گوشت و استخوان یکی از مشهورترین و پرفروش‌ترین کتاب‌های ذَن در زبان انگلیسی است. پال ریپس، گردآورندهٔ آن، هنرمند، شاعر و نویسندهٔ امریکایی است که در سال ۱۸۹۵ به دنیا آمده و در سال ۱۹۹۰ از دنیا رفته.

از آنجا که این کتاب به طور مستقیم از زبان‌های اصلی به فارسی ترجمه نشده، احتمال آن می‌رود که اشکالاتی در ترجمهٔ آن بروز کرده باشد که ناشی از ترجمهٔ غیرمستقیم است. البته در بعضی موارد ترجمهٔ مفاهیم به انگلیسی راحت‌تر بوده، اما شاید زبان فارسی به طور کلی برای این کار ورزیده‌تر است. طبیعتاً خوانندهٔ فارسی‌زبان که خود به منابع بی‌کران نوشته‌ها و اشعار صوفیان و عارفان دسترسی دارد برای درک محتویات این کتاب، نسبت به خوانندهٔ امریکایی با گرفتاری کمتری روبه‌رو خواهد بود.

بیشتر نوشته‌های این کتاب نوع خاصی از ادبیات ذَن است که به آن «کوان» می‌گویند. کوان، شکل جدید و ژاپنی کلمه «گنگ» از زبان چینی است. شاید بهترین ترجمه برای آن «قضیه» باشد. چون گنگ - آن

در چین، بیشتر به معنای «پرونده» یا قضیه‌ای به کار می‌رفته که در مراجع عمومی، مثلاً در دادگاه، مطرح می‌شده است. اما کوآن در فرهنگ ذن شکل و معنای کاملاً خاص خود را پیدا کرده و به نظر می‌آید بهتر است ترجمه نشود. این نوشته‌ها در ذن، حکایت یا چیستان یا پرسش‌هایی هستند که وظیفه آنها آزمایش و روشن کردن شاگردان ذن است. گرچه این پرسش‌ها بی‌پاسخ به نظر می‌آیند، بر خلاف آنچه گاهی گفته می‌شود، کوآن یک پرسش بی‌پاسخ نیست. استادهای ذن با طرح کوآن از شاگردان خود انتظار واکنش دارند. این واکنش، هم شامل روش یافتن پاسخ و هم خود پاسخ است.

کوآن گاهی همراه با نظر یا توضیح یک استاد ذن است که می‌بایست به روشن کردن شاگردان کمک کند، اما این خطر وجود دارد که این نظر نویسی‌ها از حد بگذرد و مفهوم خود کوآن یا قضیه را محدود یا یک‌وجهی کند. بارها پیش آمده که استادهای بزرگ ذن کوآن‌های مشهور خود یا دیگران را به همراه نظرها به آتش افکنده‌اند.

تعدادی از کوآن‌ها و داستان‌های این کتاب، خواننده را به یاد مثنوی معنوی و حکایت‌های سعدی می‌اندازد که هر دو در قرن سیزدهم میلادی نوشته شده‌اند و با کتاب ۱۰۶ داستان ذن و دروازه بی در از نظر تاریخی مقارن هستند. بیشتر نوشته‌های مهم ذن هم در همین دوران به وجود آمده‌اند. نوشته‌های فارسی، چه از نظر زیبایی و ساختار، چه از نظر مفهوم و زبان و حتی از نظر تعداد، به نظر قوی‌تر و غنی‌تر می‌آیند. اما آثار تفکر و عرفان هندی، چینی و ژاپنی هم قابل توجه هستند و پنجره‌های تازه‌ای را برای ما باز می‌کنند.

از خواندن این کتاب چنان لذت بردم که تصمیم به ترجمه‌اش گرفتم. کار ترجمه بی‌وقفه نبود و گاهی مجبور بودم برای فهمیدن یک موضوع مدتی صبر کنم و گاهی با این‌که آماده کار بودم، زندگی مجال

برای آشنایی خواننده چند نفر از شخصیت‌های ذن را که در این کتاب نامشان آمده معرفی می‌کنم.

بودی دارما

بودی دارما، معمولاً با عنوان بنیانگذار یا انتقال‌دهنده ذن به چین شناخته می‌شود. گفته می‌شود که او در قرن پنجم یا ششم میلادی زندگی می‌کرده. تقریباً همه چیز درباره زندگی و مرگ بودی دارما در ابهام است. می‌شود گفت که در تاریخ مکتوب چند بودی دارمای مختلف وجود دارد که از نظر زادگاه، قومیت، تاریخ حیات، و حتی رنگ چشم، با هم تفاوت دارند.

قدیمی‌ترین نوشته‌ای که در آن نام بودی دارما آمده است، یادداشت‌هایی است که در یک معبد چینی به نام لو - یانگ (*Luoyang*) نوشته شده. این یادداشت‌ها را شخصی به نام یانگ زوانژی (*Yáng Xuànzhī*) در تاریخ ۵۴۷ میلادی گردآوری کرده. این متن درباره بودی دارما چنین می‌گوید:

«در آن زمان راهبی از مناطق غربی بود که بودی دارما نام داشت. یک ایرانی از آسیای میانه. او از مرزهای وحشی به چین سفر کرد.

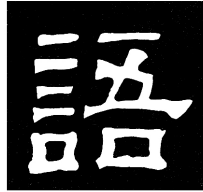
لوح‌های طلایی بالای تیرک استوپای^۱ «یونگ‌نینگ» را دید که نور خورشید را بازتاب داده و سطح ابرها را روشن کرده. باد زنگ‌های تزئینی استوپا را تکان می‌داد و این زنگ‌ها آن‌سوی آسمان‌ها پژواک می‌کردند. ستایشی ترنم کرد و گفت: «به یقین این کار ارواح است.» او گفت: «من صد و پنجاه سال دارم و از سرزمین‌های بسیاری گذشته‌ام. می‌شود گفت کشوری نیست که ندیده باشم. حتی سرزمین‌های بودایی دوردست نیز چنین چیزی ندارند.» بودی دارما دعایی خواند و کف دست‌هایش را به نشانه سلام برای روزهای پی در پی به هم چسباند.»

در منابع دیگری می‌بینیم که بودی دارما از منطقه کشمیر یا شمال هند آمده و بیست‌وهشتمین فرد در سلسله معلمین پس از بوداست. گاهی هم از او با عنوان «ایرانی چشم آبی» یاد می‌شود. ایرانی چشم آبی احتمالاً فقط به این معنا نیست که او چشمان آبی داشته، بلکه او را به دوره هلنی یونانی در ایران مرتبط می‌کند - نه فقط از نظر ظاهر، بلکه از نظر فلسفی. به‌هرحال پیدا کردن اطلاعات درست درباره او غیرممکن به‌نظر می‌آید. بودی دارما دیگر یک فرد مشخص نیست.

هاکوئین اکاکو ۱۶۸۶-۱۷۶۸ میلادی

هاکوئین اکاکو، در زمستان ۱۶۸۶ میلادی، یعنی ۱۰۶۴ هجری شمسی، در یک روستای ژاپنی به نام «هارا» در دامنه کوه فوجی به دنیا آمده. در آن زمان این دهکده در حدود ۲۵۰ خانه داشته و روستای خلوت و

۱. Stupa، استوپا، نوعی ساختمان به شکل گنبد مخروطی یا ناقوس است و محل نگهداری اشیاء با ارزش، خاکستر مردگان و کتاب و غیره است.

۱۰۱ داستان ذن

برگردان نیوجن سنزاکى و پال رپس

این داستان‌ها بازنویسی‌هایی هستند از کتابی به اسم شایسکی - شو (مجموعه سنگ و شن) که در اواخر قرن سیزدهم میلادی توسط استاد ژاپنی ذن، موجو (بی زیست)، ('The Non Dweller') نوشته شده، و از لطیفه‌های راهبان ذن که در کتاب‌های مختلف که در ابتدای قرن حاضر در ژاپن منتشر شده برگرفته شده‌اند.

برای شرقی‌هایی که به «بودن» بیش از کسب‌وکار علاقه دارند، انسان خودشناخته لایق‌بیشترین احترام است. چنین شخصی قصد دارد خود آگاهی‌اش را بدان سان که بودا کرد، گسترده کند.

این داستان‌ها دربارهٔ چنین خودشناسی‌هایی هستند.

متن زیر از پیش‌گفتار اولین نسخهٔ چاپی این داستان‌ها به انگلیسی آمده است.

شاید بشود ذن را هنر و طراحی درونی شرق خواند. ذن را بودی‌دارما در قرن ششم از هند به چین آورد و تا قرن دوازدهم به سمت شرق، به ژاپن برده شد. ذن را این‌گونه وصف کرده‌اند: «مکتب خاصی که کتاب ندارد، فرای کلمه‌ها و حروف، چیزی که به جوهر ذهن انسان اشاره می‌کند، چیزی که مستقیم به درون طبیعت آدمی نگاه می‌کند، رسیدن به روشنی.»

ذن در چین، چ - آن نام داشته. استادان ذن - چ - آن به جای آنکه دنباله‌رو بودا باشند، آرزو دارند دوستان او باشند و خود را در همان تعاملی با هستی

قرار می‌دهند که بودا و عیسی قرار می‌دادند. ذن یک فرقه نیست، یک تجربه است.

عادت‌های جستجوی درون از طریق مراقبه برای دریافت سرشت حقیقی خود، بدون اعتنا به آیین‌های بیرونی، با اصرار بر انضباط شخصی و سادگی زندگی، سرانجام حمایت طبقه حکام و اشراف ژاپن و احترام فراوان همه مدارج فلسفی شرق را به دست آورد.

نمایش‌های «نو»ی [ژاپنی] داستان‌های ذن‌اند. روح ذن نه تنها معنای صلح و تفاهم را پیدا کرده بلکه به معنای وفاداری به کار و هنر نیز در آمده. آشکار شدن سرشار استغنا، باز شدن در شهود. بیان زیبایی درونی، جذابیت ناملموس کامل نبودن. ذن معانی بسیاری در خود دارد که برای هیچ کدام نمی‌شود تعریف کاملی داد. اگر تعریف بشوند ذن نیستند.

گفته شده که اگر در زندگی خود ذن داشته باشید، ترس ندارید، شک ندارید، هیچ تمنای غیر لازمی ندارید، احساسات شدید ندارید. نه از نگرش‌های زورگویانه رنج می‌برید، نه از خودخواهی. با فروتنی به انسانیت کمک می‌کنید، با عشق و محبت در جهان حاضر می‌شوید و عبورتان از آن را مانند افتادن گلبرگی از گلی می‌بینید. با آرامش از زندگی لذت می‌برید. این روح ذن است، در لباس هزاران معبد در چین و ژاپن، کاهنان و راهبان، ثروت و بلندی مرتبه، و خیلی اوقات صورت و ظاهری که خود از آن گذشته است.

مطالعه ذن، گُل کردن طبیعت در آدمی، در هیچ عصر و تمدنی کار ساده‌ای نیست. استادان راستین و دروغین زیادی تلاش کرده‌اند دیگران را در این کار یاری کنند. این داستان‌ها برآمده از ماجراهای واقعی بی‌شماری هستند. امیدواریم خواننده آنها را در زندگی خود تجربه کند.

دروازه بی در

نوشتهٔ اِکایی، که به نام مؤمن شناخته می‌شود
ترجمهٔ نیوژن سینزاکاکی و پال رِپس

اگر از شیرینی و زندگی آسان خوشتان می‌آید از این کتاب بگذرید. دربارهٔ مردمانی است که دارای خواهش بسیار بزرگی برای تولد دوباره در بیداری ساتوری هستند.

ممکن است برای شما هم پیش بیاید. در یک لحظه برق‌آسا چیزی گشوده می‌شود. سراسر تازه می‌شوید. همان جهانی که تازه نیست را با چشمان تازه می‌بینید.

این نیروی تازه‌کنندهٔ جهان، با وقار می‌آید، نه با منطق. هر کاری که می‌کنید یا هر کجا که هستید، به نظر تفاوتی نمی‌کند. معنا نمی‌سازد. شما را می‌سازد. چینی‌های قدیم مسئله‌هایی طرح کرده‌اند به نام کوآن، که مستی شاگردان را از جهان متوقف و ذهن آنها را پویا کند. وقتی که از شاگرد می‌خواستند روی یک کوآن تمرکز کند این راه دیگری برای گفتن این بود که: زندگی خودت را برای معنا ساختن تلف نکن؛ به جای آن فکر و احساس را به مسیر یک هدف ببر - و بگذار اتفاق بیفتد.

آیا این هنر گرداندن چراغ، خود ناپدید شده؟ اگر همهٔ ذهن و آنچه را دارای وقف این کار کنی، لازم نیست چنین باشد. اگر رهبران بشر هنگام رسیدن تصادفی به قدرت‌های کوچک، آگاه‌تر باشند، شاید دیگران را کم‌تر استثمار کنند. استاد‌های قدیم با انتقاد شاگرد‌ها را ستایش می‌کردند، با ضربه‌هایی حتی. و تجلیل آن‌ها، بیشتر معنای تحقیر داشت. این رسم بود. آنها به شاگرد‌ها اهمیت

زیادی می‌دادند ولی این را نه با کلمه‌ها، بلکه با حضور نشان می‌دادند. آنها رفقای نیرومندی بودند، شگفت‌آور بودند. سؤال‌هایی طرح می‌کردند که تنها پاسخ آن همه وجود آدمی بود.

پاسخ درست یک کوآن چیست؟ جواب‌های درست زیادی هست و جوابی نیست. حتی در ژاپن کتاب نایابی هست که پاسخ صحیح هر کدام از این بازکننده‌های ذهن را می‌دهد. عجب شوخی بی‌مزه‌ای! چرا که کوآن خود جواب است، و در لحظه‌ای که پاسخ درستی پیدا بشود ذن مُرده است.

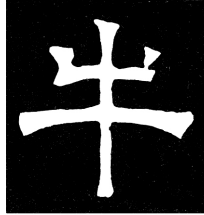
متن زیر از مقدمهٔ اولین ترجمهٔ زبان انگلیسی این کتاب گرفته شده.

درس‌های بودا پانصد سال پیش از زمان مسیح و هزار سال پیش از محمد (ص) در هند پراکنده شده. بودایی‌گری پیش از مسیحیت و اسلام به جریان باورهای عظیم جهان پیوست.

متن‌های بودایی سلسله از پس سلسله به قلم مترجم‌های هندی و چینی از اولین قرن مسیحی ترجمه شده. اما جوهر بودایی‌گری در ۵۲۰ بعد از میلاد به‌دست بودی‌دارما اولین معلم ذن از هند به چین رفته. خرد روشنی که بودی‌دارمای ساکت‌نشین آن را از بودا حاصل کرد به جانشین او رسید و همین‌طور نسل‌به‌نسل آمد. به این شکل بود که ذن به چین وارد شد، پذیرفته شد و منتشر شد و در نهایت به ژاپن رسید.

کلمهٔ ژاپنی ذن - «چ - آن» در چین، «دیانا» در سانسکریت - به معنای مراقبه است. هدف ذن این است که از طریق مراقبه آن چیزی را درک کند که بودا کرد - آزادی ذهن انسان. ذن معمولاً تحت راهنمایی خصوصی یک استاد، روش جستجوگری در خود را ارائه می‌کند.

ذن متن‌های کلاسیک بسیاری دارد که این اثر یکی از آنها است. موئن - کان که ترجمهٔ تحت‌اللفظی‌اش «مانع بی‌در» است، به دست استاد چینی، اکایی که به نام موئن هم شناخته می‌شود، ضبط شده. او در سال‌های

دَه وَرْزَا

نوشته کاکوان

ترجمه نیوجن سنزاکى و پال رپس
تصویرسازی تومیکی چیرو و توکوریکى

روشنی‌ای که ذن در پی آن است، که برای آن وجود دارد، از خود آن می‌آید. به‌عنوان هوشیاری لحظه‌ای هست، لحظه‌ای نیست. اما انسان خاکی حتی اگر در گِل راه برود، در عنصر زمان قدم بر می‌دارد و سرشت راستین و پاهایش را با خود می‌کشد.

بنابراین حتی ذن هم باید سازش کند و قدم‌های پیش‌رونده آگاهی را به رسمیت بشناسد که به لحظهٔ همیشگیِ روشنی نزدیک می‌شوند.

این چیزی است که این کتاب دربارهٔ آن است. در قرن دوازدهم، استاد چینی، کاکوان، نقش‌های ده گاوِ ورزا را بر پایهٔ ورزش‌های پیشین رهروان تائو کشید و نظراتی به نثر و شعر نوشت که در اینجا ترجمه شده. نسخهٔ او ذن ناب بود که از نسخه‌های پیشین که در تصویر هشتم با «هیچی» به پایان می‌رسید، عمیق‌تر می‌رفت. این نسخه، از آن زمان، منبع الهام همیشگی شاگردان بسیاری بوده و تصویرهای بسیاری از ورزش‌های کاکوان در قرن‌های مختلف ساخته شده. تصویرهایی که در اینجا بازسازی شده، نسخه‌های امروزی‌ای هستند که به دست‌کننده کار مشهورِ چوبِ کیوتو، تومیکی چيرو توکوریکي، از نوادگان سلسلهٔ طولانی هنرمندان و مالکان چایخانهٔ دارومادو، ساخته شده‌اند. (دارومادو نام زائنی بودی‌دارما، اولین پیر ذن است.) تصویرهای ورزا – شبانی او به همان اندازه فرحبخش، مستقیم و به شکلی بی‌زمان پر معنا هستند که احتمالاً تصویرهای کاکوان بوده.